Izvorni naučni rad
UDK 811.162.1'373.43
UDK 811.163.4'373.43(497.16)

Paulina PYCIA-KOŠĆAK (Katowice)
Uniwersytet Śląski Katowice
paulina.pycia@us.edu.pl

„KORONARJEČNIK" U KONTEKSTU POLJSKOG I CRNOGORSKOG TVORBENOG SUSTAVA I PRAVOPISA

Nove riječi i izrazi koje dolaze u svakodnevni jezik rezultat su promjena u izvanjezičnoj stvarnosti. 2020. svijetom je zavladala epidemija koronavirusa. U radu se analiziraju nazivi u vezi s novim virusom (*koronavirus, korona, COVID-19, SARS* itd.) te njihove izvedenice koje su prikupljene iz mrežnih izvora i koje se sve učestalije svakodnevno upotrebljavaju. Opisuju se opće tendencije zapažene i kod adaptacije stručnih naziva i kod tvorbe njihovih izvedenica te pravopisne dileme govornika poljskog i crnogorskog jezika.

Ključne riječi: leksikalizacija, tvorbeni sustav, koronavirus, poljski jezik, crnogorski jezik

Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus-2 (SARS-CoV-2) stručni je naziv za novi koronavirus otkriven u Kini krajem 2019. godine. Zatekao je čovječanstvo u ožujku 2020. godine izazivajući tzv. COVID-19 bolesti diljem svijeta. Koronavirusi su životinjski virusi, no neki od njih – kao što je slučaj s SARS-CoV-2 – mogu prijeći na ljude. Simptomi zaraženosti slični su simptomima oboljelih od gripe, no bitna je razlika u tome što je virus gripe poznat, protiv njega postoje i cjepivo i različiti lijekovi, dok je uz SARS-CoV-2 vezano još mnogo nedoumica. Zasad je nemoguće predvidjeti kako će se pandemija razvijati i koliko će dugo trajati, no čovječanstvo je zasigurno dobilo novu prijelomnu točku u svojoj povijesti, a vrijeme će se određivati „prije", „tijekom" i „poslije korone".

Informacije o virusu i pandemiji većina stanovništva prima uglavnom posredstvom medija, pomno prateći internetske portale, društvene mreže, televiziju i dr. Svjedoci smo brzih i globalnih jezičnih promjena koje se događaju u stvarnom vremenu, a nazivi i novotvorenice koji se pojavljuju u medijima postaju dio aktivnog svakodnevnog jezika. Cilj je ovog istraživanja prikazati kako je medijski diskurs reagirao na pojavu novoga „objekta", koji su procesi

oblikovanja naziva virusa i njegovih izvedenica u poljskom i crnogorskom jeziku i – uzimajući u obzir njegov utjecaj na opći leksik – koje su se riječi i izrazi pojavili u svakodnevnoj uporabi u poljskom i crnogorskom jeziku i koje probleme izazvali. Analiza je provedena na osnovi naslova medijskih članaka na internetskim stranicama *gazeta.pl*, *wyborcza.pl*, *tvn.pl*, *vijesti.me*, *rtcg.me* i *pobjeda.me* (od 23.1.2020. do 29.11.2020.).

U poljskim i crnogorskim naslovima stručni naziv virusa, tj. SARS-CoV-2 pojavljuje se prilično rijetko. Autori najčešće koriste hiperonimičan naziv za tu vrstu virusa, koji ima različite varijante i nekoliko načina zapisa.[1] U poljskom jeziku rabe se dva naziva, od čega je jedan ponekad u navodnicima: *koronawirus*, *korona / „korona"*. U crnogorskom jeziku upotrebljavaju se također dva naziva, no jedan od njih zapisan je na čak četiri različita načina: *koronavirus / korona virus / virus korona / korona-virus*, *korona*.

Naziv *koronawirus* / *koronavirus* jednopojmovna je složenica posuđena iz engleskog jezika, točnije iz stručnog medicinskog nazivlja (eng. ← lat. *corona* 'kruna', *virus* 'otrov'), usvojena grafijski i adaptirana na morfološkoj razini, deklinira se prema pravilima i poljskog i crnogorskog jezika.

Prema pravopisu u poljskom jeziku višečlani nazivi koji se sastoje od imenica i kod kojih su članovi ravnopravni pišu se s crticom (npr. *kupno-sprzedaż* 'kupoprodaja'); ako nisu ravnopravni, pišu se s crticom samo u slučaju kada je prvi član u atributivnoj funkciji (npr. *cud-dieta* 'dijeta koja čini čuda').[2] Zbog utjecaja engleskog jezika konstrukcija toga tipa u poljskom je jeziku sve više. S obzirom na njihovu brojnost i brz ulazak u aktivan leksik, njihov oblik zapisa nije jednoličan i ponekad ne prati pravopisna pravila, što je slučaj i s nazivom *koronawirus*. S druge strane neki poljski lingvisti smatraju adaptaciju jednim od tipova rječotvorja (usp. Nagórko, 1998: 189-191). Sastavljeno je pisanje karakteristično za prefikse, složenice i sraslice.[3] U rječniku poljskog jezika[4] nalazi se podatak da je *koronawirus* kolokvijalni naziv COVID-19 bolesti te da postoji još jedan oblik – *koronowirus* (složenica s morfemom *-o-*). Iako je ta druga varijanta mnogo manje frekventna, jezikoslovci je ocjenjuju kao pravilniju jer, kad je riječ o složenicama, u poljskom jeziku dva korijena spaja tvorbeni morfem

[1] Prvi put engleski termin *coronavirus* (iz lat. *corona* i *virus*) pojavljuje se 1968. u časopisu „Nature". U poljskoj stručnoj literaturi pojavljuje se u 70. godinama XX. st., u kojoj se opisuju životinski virusi, a 1980. u priručniku za studente medicine „Wirusologia lekarska – podręcznik dla studentów medycyny" u obliku *coronavirus* (ur. L. Jabłoński) (Pyrć, 2015: 48).

[2] https://sjp.pwn.pl/zasady/187-51-Pisownia-z-lacznikiem-dwuczlonowych-rzeczownikow-typu-laska-parasol;629542.html (pristup: 30.8.2020)

[3] https://sjp.pwn.pl/zasady/132-22-Pisownia-zrostow-typu-lwipyszczek;629457.html (pristup: 30.8.2020)

[4] https://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=99350&ind=0&w_szukaj=koronawirus (pristup: 29.11.2020)

-o- (Łaziński, 2020; Liberek, 2020)[5], međutim u uzusu dominira oblik *koronawirus,* što je rezultat očiglednog utjecaja engleskog jezika.

Pravopis crnogorskog jezika navodi da:

(...) *zajedničke imenice sastavljene od više djelova koji su stekli novi zajednički akcenat i novo značenje, postavši tako složenicama, pišu se uvijek sastavljeno*, npr. *jugozapad*, *kućepazitelj*, *polubrat*, *veleprodaja*, *fotoaparat*, *kilogram*, *autosugestija* i sl. (...) *Ako djelovi zajedničkih imenica čine svaki za sebe posebnu akcenatsku cjelinu, pri čemu se u promjeni mijenja samo posljednji dio, takve imenice se pišu s crticom između sastavnih djelova,* npr. *rak-rana*, *Rh-faktor*, *radio-stanica*, *radio-amater*, *auto-cesta*, *foto-reporter* i sl. (...), [p]*refiksi i riječca „ne“ uvijek se pišu sastavljeno s imenicama*, npr. *predstraža*, *suvlasnik*, *kontrareformacija* i sl. (Perović et al., 2009: 16)

Tzv. polurastavljeno pisanje (s crticom) tipično je za polusloženice. Kod polusloženica prva je sastavnica nesklonjiva i atributivno određuje drugu. To objašnjava crnogorski zapis *korona-virus,* koji se može interpretirati i kao ortografska adaptacija.

U crnogorskom jeziku adaptacija tuđica ne definira se kao tvorbeni proces. Zbog toga ako se naziv *koronavirus* odredi kao posuđenica, za njega vrijedi drugo pravilo, naime:

(...) *ukoliko pak tuđice nemaju adekvatan domaći sinonim, nije ih potrebno prevoditi i nasilno zamjenjivati domaćom riječju ili izrazom; naročito ne u slučaju kad je takva leksika u potpunosti inkorporirana u crnogorski rječnički fond i kao takva poznata većini govornika. Takve su npr. riječi: hamburger, sendvič, hot-dog, kompjuter, projektor, kauboj i sl. One tada prestaju biti tuđice i postaju pozajmljenice*. (Perović et al., 2009: 30)

Pravopis također navodi da se sve tuđice u crnogorskom jeziku fonetski transkribiraju, drugim riječima pišu se onako kako se izgovaraju, u skladu s mogućnostima koje pružaju crnogorska abeceda i azbuka. Iako su sva navedena pravila precizna i jasna, neki primjeri koji ih ilustriraju mogu izazvati konfuziju, naime isti se članovi pojavljuju kod složenica i polusloženica (usp. *fotoaparat* i *foto-reporter*).

Budući da je ponekad problematično jednoznačno odrediti da li je neki element leksički morfem ili prefiks, neki lingvisti u takvim slučajevima koriste termin *prefiksoid* (npr. Waszakowa, 2005, Štrkalj Despot 2020). Prefiksoid je tvorbeni morfem sličan prefiksu, njihove su zajedničke značajke npr. prepozicija, jednostavno spajanje s drugim morfemima (neposredno spajanje s tvorbenom osnovom, nema alternacija) i plodnost. No prefiksi su podrijetlom

[5] Usp. adaptaciju riječi *koronograf* 'koronagraf, vrsta teleskopa' u poljskom jeziku (iz eng. *coronagraph*).

najčešće prijedlozi (bilo nekadašnji, bilo suvremeni), rjeđe druge vrste riječi (npr. *polu-* / *polubrat*, *nadri-* / *nadriknjiga*) i modificiraju značenje riječi. S druge strane prefiksoidi konkretiziraju značenje riječi i imaju status vezanog leksičkog morfema, tj. iako imaju leksičko značenje, nisu samostalni (Barić, 1997: 290, 295). Kod prefiksoida postoji dakle prolazna zona derivacije: između izvođenja i kompozicije (Burkacka, 2010: 235–236).

Da je morfem *korona-* u prijelaznom razdoblju u crnogorskom jeziku, dokazuju navedeni načini zapisa analiziranog naziva. Status se članova tog tipa mijenja, primjer je takvog procesa slučaj člana *super*. *Super-* je bio nesamostalan element, član složenica (iz lat. *super-* 'iznad'), a registriran je u poljskom rječniku s početka XIX. st. (*superarbiter*, *superintendent*).[6] Kao prvi dio riječi označava nešto *što je izraženo ili zastupljeno u najvećoj mjeri*; *što je najbolje kvalitete* (...), *što na neki način nadmašuje druge osobe ili stvari*.[7] Međutim s vremenom njegov se status promijenio, danas je to pomodna riječ koja se koristi zbog amerikanizacije kulture i utjecaja engleskog jezika (u kojem također funkcionira kao samostalna riječ), a može imati različite oblike: pridjev ('jako dobar / atraktivan i sl.'), prilog ('1. izvrsno, izvanredno, odlično; 2. jako, vrlo') ili usklik.[8] Postao je i tvorbenom osnovom za derivate (npr. *superowy*, *superowo, supać, superiška*, *persu*). U poljskom jeziku *super-* ispred imenice ponaša se kao kvazipredmetak ili prvi dio složenice (npr. *superkomputer*), dok nesastavljeno pisanje naglašava atributivno značenje te riječi (npr. polj. *To była super okazja*,[9] hrv. *To je bila super prilika*.). Za usporedbu, u hrvatskom jeziku nesklonjivi pridjevi koji su često također posuđenice iz stranih jezika pišu se odvojeno (npr. *super film*). One se *od prefiksoida razlikuju po tome što kao dio predikata ostaju pridjevi (...). Kad tomu nije tako, odnosno kad ne mogu biti pridjevski dio predikata, te riječi nisu više pridjevi i pišu se s crticom ili – ako su prefiksoidi – sastavljeno* (npr. *superljepilo*, *superrobot*) (Badurina et al., 2007: 158). Budući da se slični primjeri (iako ilustriraju dru-

[6] *Słownik języka polskiego*, čiji je autor Samuel Linde, bio je prvi jednojezični rječnik poljskog jezika, objavljen je u 6 svezaka od 1807. do 1814. u Varšavi (Żmigrodzki, 2003: 138–139).

[7] http://hjp.znanje.hr/index.php?show=search (pristup 30.8.2020), https://sjp.pwn.pl/szukaj/super.html (pristup 30.8.2020)

[8] https://sjp.pwn.pl/szukaj/super.html (pristup 30.8.2020)

[9] Poljski jezikoslovac Mirosław Bańko smatra da bi se pridjev *super* u poljskom jeziku trebao rabiti isključivo u predikativnoj funkciji, npr. *Ta okazja była super.* S druge strane baš u naslovima novinskih članaka često se uočavaju odstupanja od pravopisa koja su motivirana komunikacijski ili ludički, što je dokaz maštovitosti i kreativnosti. Da bi se ipak takvo djelovanje smatralo namjernim, a ne slučajnom greškom, cilj takvog djelovanja mora biti prepoznatljiv i jasan (usp. https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/super;13414.html, pristup: 30.8.2020).

ge jezične pojave) nalaze u crnogorskom pravopisu[10], ta se pravila mogu primijeniti i u crnogorskom jeziku. Međutim u naslovima, iako nije riječ o novoj posuđenici, mogu se još uvijek naći različiti načini zapisa, npr. *superjunak*, *supermarket, super par*, *superheroj* i *super-heroj*, *„super utorak“*.

Dva su načina rastavljenog pisanja u crnogorskom jeziku. Prvi naziv *korona virus* dvočlani je pojam. Od polusloženice razlikuje se po tome da su obje sastavnice samostalne, i naglasno, i deklinacijski.[11] Drugi naziv *virus korona* imenski je spoj riječi (sintagmem) koji se sastoji od dvije imenice od kojih jedna ima atributivnu funkciju. Prvi je član (tagmem) glavni, drugi je podređeni – zavisni, povezani su u okviru nepotpune kongruencije (*virus* – m.r., *korona* – ž.r.).

Naziv *korona* u oba jezika nastao je skraćivanjem. Skraćivanje kao derivacijski proces karakteristično je za razgovorni jezik, žargon i sleng, međutim zbog opće pojave kolokvijalizacije jezika strukture toga tipa pojavljuju se i u općem leksiku. Skraćene riječi s jedne su strane formalno kraće, a s druge semantički vrlo precizne. Taj postupak ima dakle kao cilj bržu, ekonomičniju i efektniju komunikaciju. Oblik *korona* u oba je analizirana jezika nastao kao rezultat apokope, tj. postupka u kojem je izostavljen fonem, slog ili više njih na kraju riječi. Taj je proces prisutan u standardnom jeziku, razgovornom diskurzu i u žargonu. K. Bagić zapaža da *su se pojedine apokope toliko uvriježile u jeziku da se rabe češće nego oblici iz kojih su izvedene, a govornici ih više i ne osjećaju kao skraćene oblike: disko (→ diskoteka), auto (→ automobil), logo (→ logotip)* (Bagić, 2010). Skraćeni oblici imaju naime isto značenje kao i njihove osnove, međutim razlikuju se po stilskoj obilježenosti. Jedni su dio formalnog, drugi neformalnog leksičkog fonda. Već danas to se može primijetiti i kod naziva *korona*.

Analiza konteksta u kojima se pojavljuje *korona* dovodi do zaključka da taj neosemantizam ima zapravo dva značenja: 1. 'koronavirus', 2. 'vrijeme koronavirusa'. Navodnici koji se ponekad koriste u poljskom jeziku mogu se tumačiti polisemičnošću te riječi (polj. *korona* 'kruna').

Član *korona(-)* u vrlo je brzom roku postao sastavnicom brojnih naziva

[10] Npr. *superrecenzija* (Perović et al., 2009: 42).

[11] U poljskoj lingvistici strukture tog tipa definiraju se kao *zestawienia* (npr. Nagórko, 1998). Ona se mogu pisati na dva načina: 1. s crticom, ako su članovi ravnopravni (npr. *pralka-suszarka* ‘perilica i sušilica’, *laska-parasol* ‘kišobran u obliku štapa na koji se može nasloniti’) ili 2. odvojeno, kada drugi član ima atributivnu funkciju, npr. *artysta malarz* ‘umjetnik koji je slikar’, *zamachowiec samobójca* (‘atentator koji je samoubojica’). Njihova se analiza provodi u okviru tvorbe riječi. S druge strane Stjepan Babić takav proces ne ubraja u pravu tvorbu*, jer se njime ne povećava broj oznaka, nego samo broj značenja* i definira je kao *sintaktičko-semantičku tvorbu* (1991: 49).

za – općenito rečeno – nove pojave u vezi s ovim virusom (Štrkalj Despot, 2020: 2–3). Među nazivima nalaze se:

a) polusloženice,
b) dvočlani pojmovi,
c) složenice.

Primjeri polusloženica i dvočlanih pojmova[12] pojavili su se samo u crnogorskom jeziku. Polusloženice nisu rezultat tvorbenog načina koji se normativno preporučuje, jer su za slavenske jezike tipičnije veze imenice s pridjevom, imenice s imenicom u genitivu ili imenice s prijedložnom svezom. Na taj su način one stilski obilježene strukture, npr. *korona-sezona, korona-pravilo, korona-aplikacija, korona-haos, korona-šampion, korona-korupcija*, *korona-redare*. Da se takve polusloženice zamijene drukčijim konstrukcijama, npr. *sezona korone*, *pravilo koje vlada za vrijeme korone* itd., nestala bi njihova upadljivost i funkcija – sažetost izraza, što su značajke kolokvijalnih jezičnih varijanti.

Dvočlani pojmovi tipa *korona izbori, korona blokada, korona free, korona koridor, korona zombiji, korona test, korona profiter, korona parti, korona režim*, *korona kriza*, *korona rekord, korona semafor* imaju istu stilsku vrijednost i funkciju kao polusloženice. Razlika postoji jedino u pravopisu. Da je vjerojatno vrlo često riječ o neznanju pravopisnih pravila, dokazuju dublete, npr. *korona kriza / korona-kriza* i oprezno pisanje riječi u navodnicima, npr. *„korona zabava“, „korona žurka“*.

U poljskim naslovima zabilježeni su oblici složenica kao što su *koronaparty, koronawakacje, koronahejt*, *koronawybory*, *koronasłownik*, *koronadyktatura*, *koronacena*, *koronacelebryta*. Izvedenice koje su nastale od naziva *korona* mogu se definirati na razne načine: kao nova vrsta složenica koje su nastale pod utjecajem engleskog jezika, tj. bezinterfiksalni kompoziti (polj. *złożenia bezinterfiksalne* /prema: Jadacka, 2001/, *compozita bezinterfiksalne*[13]) ili kao sraslice. Budući da je riječ o nesumnjivom utjecaju engleskog jezika u radu se za takve strukture koristi termin bezinterfiksalne složenice. Ti strukturni neologizmi narušavaju pravila poljskog rječotvorja, međutim proširuju broj tvorbenih modela koji su karakteristični za kolokvijalne varijante jezika u kojima inovativnost, kreativnost, raznolikost i kondenzacija značenja igraju važnu ulogu.

Neki od njih – iz istih razloga kao i u crnogorskom jeziku – pojavljuju

[12] Jedini je zabilježeni primjer dvočlanog pojma u poljskim naslovima naziv *„Korona Pomoc“ pakiet antykryzysowy,* koji se odnosi na projekt potpore stanovnika i poduzetnika gradskih vlasti u poljskom gradu Zielona Góra.

[13] Neki jezikoslovci rabe taj termin naizmjenično s terminom *sraslica* (npr. Waszakowa, 2018: 489).

se u navodnicima, npr. *„koronawakacje“, „koronawybory“*. Navodnici se rabe između ostalog zbog iskazivanja sumnje i dvojbe, pa je u tom slučaju vjerojatno riječ o strukturnim neologizmima i okazionalizmima u čije pravilno pisanje korisnici nisu sigurni.

U poljskom i crnogorskom jeziku postoje i odnosni pridjevi: *koronawirusowy* (npr. *szpital koronawirusowy, raport koronawirusowy, kryzys koronawirusowy*) i *Covidov* (npr. *Covidov SMS*). Pojava pridjeva razumljiva je, pogotovo kad se uzmu u obzir prije spomenute atributivne strukture tipične za slavenske jezike. U poljskom i crnogorskom jeziku primjećuju se također pojedini primjeri konstrukcija s prijedložnim izrazom, npr. *testy na koronawirus, vakcina protiv koronavirusa*.

Drugi termin koji je postao dio aktivnog općeg leksika je *COVID-19*. Abrevijaturni oblik *COVID-19* dolazi iz engleskog jezika, od *Coronavirus Disease 2019*. Taj žargonizam označava zaraznu bolest koju uzrokuje koronavirus *SARS-CoV-2*. U poljskom i crnogorskom jeziku pojavljuje se u punom (*COVID-19*) ili skraćenom obliku (*COVID*).

Iako su virus i bolest koju izaziva svijetu poznati tek nekoliko mjeseci, kod novih jezičnih oblika, netipičnih zbog kombinacije slova, brojki i crtice, počeo je proces leksikalizacije. Transformaciju skraćenice posuđene iz engleskog jezika u samostalne imenice potvrđuju oblici poput polj. *Covid-19*, *Cowid-19*, *Covid*, *covid-19*, *covid*; crn. *Covid-19*, *covid-19*, *Kovid-19*, *kovid-19*. Ona obuhvaća fonetsku i pravopisnu adaptaciju: zamjenu velikih slova malim slovima, zamjenu *c* → *k* te brisanje brojki. Raznolikost oblika dokazuje da je taj proces još u tijeku i neodlučnost autora spram pravopisa. Budući da se u poljskom i crnogorskom jeziku nazivi bolesti pišu u pravilu malim početnim slovom, taj bi se naziv u adaptiranom obliku trebao zapisivati kao *kowid* u poljskom i *kovid* u crnogorskom jeziku.

I u poljskom i u crnogorskom jeziku, ovisno o autoru teksta, ti se nazivi dekliniraju ili ne dekliniraju (npr. polj. *zarazić Covidem-19, wesele z covidem, strach przed Covidem; pacjent z COVID-19, szczepionka przeciwko COVID-19*, crn. *oboljeli od COVID-19-a*, *sličan covidu-19*; *opasnost od COVID 19*).

Naziv je bolesti – isto kao i naziv virusa – u poljskom i crnogorskom jeziku postao osnova za nove derivate. Među njima se mogu izdvojiti:

– dvočlani pojmovi (polj. *zestawienia*), npr. polj. *choroba COVID-19* (pleonazam), *infekcja COVID-19*; crn. *COVID pacijent, COVID ambulanta, COVID sezona, COVID-19 infekcija, Covid-19 pacijent, Covid bolnica, Covid centar*,
– izvedenice nastale sufiksacijom, npr. polj. *COVID-owy*; crn. *Covidov*,

– izvedenice nastale prefiksacijom, npr. crn. [servis] *eCovid*[14].

Na kraju valja spomenuti i naziv *SARS-CoV-2*, tj. stručnu oznaku novog koronavirusa, skraćenicu od engleskog *Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus-2* ('teški akutni respiratorni sindrom, koronavirus 2'). Dug i kompliciran termin pojavljuje se u poljskim naslovima, npr. *wirus SARS-CoV-2* (pleonazam), *zakażenia SARS-CoV-2, epidemia SARS-CoV-2, szczepionka na SARS-CoV-2, test na SARS-CoV-2*. U crnogorskom jeziku mogu se češće zapaziti skraćeni oblici kao što su *virus SARS*, *virus sličan SARS-u*, *broj žrtava SARS-a*, [virus] *nije jak kao Sars*. U crnogorskom jeziku, za razliku od poljskog, vidljivi su i počeci procesa leksikalizacije abrevijacije.

U zaključku treba istaknuti da je stranost elementa *korona-* vidljivija u crnogorskom jeziku nego u poljskom (polj. *corona* 'korona', crn. *korona* 'kruna'), međutim zbog učestale upotrebe i brojnih izvedenica osjećaj stranosti polako se smanjuje. Pojavljivanje stranih elemenata i novih tvorbenih procesa rezultat su internacionalizacije i jednostavnog kontakta i korelacije s drugim jezicima.

Posuđivanje iz stranih jezika utječe na leksičku razinu jezika, no bitno je naglasiti da taj proces djeluje također na oblik tvorbenog sustava. Proširuje se fond tvorbenih morfema i načina na koji se spajaju, tj. tvorbenih modela. Pod utjecajem engleskog jezika u poljskom i crnogorskom jeziku pojavio se velik broj složenica i polusloženica.[15]

Zbog pandemije koronavirusa u vrlo kratkom roku u svakodnevni jezik Poljaka i Crnogoraca došli su riječi i izrazi koji su dosad bili dio stručnog medicinskog žargona. Njihova svakodnevna, opća uporaba i poteškoće vezane uz sklonidbu i pravopis dovele su do promjene njihovih izvornih oblika, najčešće do njihovog pojednostavljenja. Grafijski oblici svih analiziranih primjera nisu ujednačeni, zapis je zapravo slobodan i ovisi samo o autoru. Fond leksema u kojem je *korona* sastavni dio otvoren je i svaki dan se povećava. Zapažene su također igre riječi koje uključuju *koronu* i temelje se na višeznačnosti te riječi, npr. *Urodzić w koronie* (hrv. *Roditi u koroni*) je naslov članka koji opisuje situaciju u rodilištu, jedinom mjestu u bolnici koje funkcionira kao prije. Govornici zapravo vrlo često posežu za elementom *korona*, neologizmi koji opisuju

[14] Strani element *e(-)* u prepoziciji porijeklom iz engleskog jezika prisutan je u poljskom i crnogorskom jeziku, znači 'elektronički'. S obzirom na to da su oblici kao polj. *e-kartka, e-słownik*, crn. *e-čestitka*, *e-rječnik* posve legitimni i razumljivi, oblik *eCovid* osobit je i dokazuje neznanje autora.

[15] Dio korpusa može se također definirati kao pseudoposuđenice. Tu činjenicu dokazuje istraživanje A. Cierpich-Kozieł (2020) na primjeru riječi *koronaparty*. Uzimajući u obzir razvoj pandemije može se zaključiti da su takve zabave bile organizirane najprije u Poljskoj, a tek kasnije u SAD-u. Lingvistica je zapazila tu riječ prvi put 13.3.2020. na javnoj poljskoj televiziji, dok je „The Coronavirus Corpus" prvi put bilježi tek 23.3.2020.

novu „koronastvarnost“ odnose se na različita područja života: svakodnevni život ograničen socijalnom izolacijom, politiku, gospodarstvo i sl., no pitanje njihove stabilnosti u jeziku i koliko će se njih zadržati u jeziku otvoreno je.

LITERATURA

Tiskana izdanja

– Babić, S. (1991). *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*. Zagreb: HAZU.
– Badurina, L. et al. (2007). *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Matica Hrvatska.
– Barić, E. et al. (1997). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
– Burkacka, I. (2010). „Klasyfikacja słowotwórcza nowszych zapożyczeń”. *Linguistica Copernicana* br. 2 (4), str. 229–240.
– Jadacka, H. (2001). *System słowotwórczy polszczyzny (1945–2000)*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
– Nagórko, A. (1998). *Zarys gramatyki polskiej: ze słowotwórstwem*, Warszawa: PWN.
– Perović, M. A. et al. (2009). *Pravopis crnogorskoga jezika i rječnik crnogorskoga jezika (pravopisni rječnik)*, Podgorica: Ministarstvo prosvjete i nauke.
– Pyrć, K. (2015). „Ludzkie koronawirusy“. *Postępy Nauk Medycznych* br. 4B, str. 48–54.
– Štrkalj Despot, K. (2020). „Kako koronavirus mijenja jezik kojim govorimo (i mislimo)?“ *Hrvatski jezik. Znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika* br. 7/2, str. 1–7.
– Waszakowa, K. (2005). *Przejawy internacjonalizacji w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny,* Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
– Waszakowa, K. (2018). „Zjawiska uniwerbizacji słowotwórczej w tekstach współczesnej polszczyzny“, u: Amela Šehović (ur.) *Univerbacija / Univerbizacija u slavenskim jezicima. Zbornik radova Osamnaesta međunarodna naučna konferencija Komisije za tvorbu riječi Međunarodnog komiteta slavista*, *Sarajevo, 4–7. aprila 2017*. Sarajevo: Slavistički komitet Sarajevo, str. 481–495.
– Żmigrodzki, P. (2003). *Wprowadzenie do leksykografii polskiej*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Elektronski izvori

– Bagić, K. (2010). „Od figure do kulture – AFEREZA, APOKOPA, SINKOPA. Skraćivanje riječi". *Vijenac* br. 422 <dostupno na: https://www.matica.hr/vijenac/422/skracivanje-rijeci-2073/> [30.8.2020].
– Cierpich-Kozieł A. (2020). „Koronarzeczywistość – o nowych złożeniach z członem „korona-" w dobie pandemii". *Język polski* br. C4 <dostupno na: https://jezyk-polski.pl/wp-content/uploads/2020/09/Artyku%C5%82-Cierpich-Koziel.pdf> [27.11.2020].
– Liberek J. (2020). *Koronaświrus, imię dla dziecka „Covid" czy koronaparty, czyli język w czasach zarazy*. Intervju za poljsku televiziju WTK <dostupno na: https://video.wtk.pl/news/57060-koronaswirus-imie-dla-dziecka-covid-czy-koronaparty-czyli-jezyk--w-czasach-zarazy> [3.4.2020].
– Łaziński M. (2020). *Korona (nie tylko wirusa)* <dostupno na: http://www.slowanaczasie.uw.edu.pl/korona-nie-tylko-wirusa/> [27.11.2020].
– https://www.gazeta.pl
– https://hjp.znanje.hr
– https://www.pobjeda.me
– https://rtcg.me
– https://sjp.pwn.pl
– https://www.tvn.pl
– https://www.vijesti.me
– https://www.wsjp.pl
– https://wyborcza.pl

Paulina PYCIA-KOŠĆAK

„CORONA DICTIONARY" IN THE CONTEXT OF POLISH AND MONTENEGRIN FORMATION SYSTEMS AND SPELLINGS

New words and expressions, which come into everyday language, are the result of changes in extralinguistic reality. In 2020, an coronavirus epidemic took over the world. The paper analyzes the names related to the new virus (*koronavirus, korona, COVID-19, SARS*, etc.) and their derivatives that are collected from network sources and which are used in everyday language. The general tendencies observed in the adaptation of names, and in the formation of their derivatives, as well as the spelling dilemmas of Polish and Montenegrin speakers, are described.

Key words: *lexicalization, formation system, coronavirus, Polish language, Montenegrin language*